

BANK DOBRYCH PRAKTYK

Marcin Czerwiński

Jak filozofować z uczniami?

**SZKOŁA PODSTAWOWA NR 34 IM. A. FREDRY W CZĘSTOCHOWIE
ZESPÓŁ SZKÓŁ NR 1 IM. J. KILIŃSKIEGO W KŁOBUCKU**

Częstochowa 2019

Marcin Czerwiński

Szkoła Podstawowa nr 34 im. A. Fredry w Częstochowie

Zespół Szkół nr 1 im. J. Kilińskiego w Kłobucku

Jak filozofować z uczniami?

Wstęp

Środowisko szkolne jest ze wszech miar środowiskiem dynamicznym. Jego dynamika polega nie tylko na żywym kontakcie z żywymi ludźmi, na zmieniających się realiach otaczających nauczyciela i uczniów, czy na różnego rodzaju, bardziej lub mniej udanych, reformach. Jego dynamika to przede wszystkim dynamika wyzwań, jakie stawiają przed nauczycielem jego wychowankowie oraz zabieganie o pozyskanie uczniów do swojej placówki. W dobie tych wymagań, jako ubogacenie oferty edukacyjnej pojawiają się zajęcia dodatkowe, często innowacyjne i niepowtarzalne. I choć prowadzenie zajęć z etyki jest w zasadzie obligatoryjne dla chętniej grupy uczniów, to zdarzają się przypadki wprowadzania do siatki godzin przedmiotu filozofia i to już na poziomie gimnazjum. Zajęcia z etyki są przecież tylko, albo aż, jednym z działów „umiłowania mądrości”. Wprowadzając takie zajęcia, musimy zastanowić się nad tym jak filozofować z uczniami. Jednak to pytanie trzeba poprzedzić innymi: Czy filozofowanie jest domeną współczesnego człowieka? Czy w dobie Facebooka, memów i snapchata jest jeszcze miejsce dla klasyków myślenia? Czy w pędzącym świecie znajdziemy czas, by zatrzymać się nad jego sensem i wartościami? Uwzględniając to, należy odpowiedzieć najpierw na pytanie czy z uczniami filozofować w ogóle.

Czy z uczniami filozofować w ogóle?

Nie filozofuj! Nie mędrkuj! Nie udawaj Greka! Powtarzanie tych haseł i sloganów może prowadzić często do zniechęcenia, apatii oraz zahamowania chęci rozwoju. Bardzo często grupa klasowa nie sprzyja indywidualizacji

myślenia, wartościowania i rozwoju. Powstrzymanie młodych ludzi od samodzielnego myślenia jest z reguły spowodowane chęcią ustrzeżenia ich przed popełnieniem błędów. Prawdą jest natomiast, że nie popełnia błędów tylko ten, kto nic nie robi. Człowiek zaś najlepiej uczy się na własnych błędach. Błędy jednak nie powinny być wynikiem bezmyślności, tylko świadomie przemyślanych prób, które nie zawsze kończą się sukcesem. Wpojenie uczniom utartych schematów działania, systemów wartości i wiedzy o rzeczywistym świecie jest przyczyną blokady intelektualnej. Natomiast rola filozofii jest zgoła zupełnie inna. Filozofia jest przecież umiłowaniem mądrości, rozumowym dochodzeniem do prawdy, odkrywaniem sensu i celu życia. Filozoficzne maksymy, powtarzane często bezwiednie przez uczniów, aż proszą się o zakorzenienie w historycznej rzeczywistości. Próby wykształcenia u ucznia systemów wartości przynoszą bardziej satysfakcjonujące rezultaty, gdy opiera się je o racjonalne przesłanki. Każdy z nas lubi wiedzieć, że robi coś z sensem a nie tylko dlatego, że tak mu kazano. Stwierdzenie „nie filozofuj” jest właściwie zakazem myślenia. „Nie udawaj Greka” odcina nas od korzeni europejskiej cywilizacji. „Nie mędrkuj” – skazuje nas na głupotę. Nie tego oczekują od nas nasi uczniowie. Nie tego oczekuje od nas, jako nauczycieli, społeczeństwo. Nie takich absolwentów chcemy później spotkać na ulicach. Rolą filozofii jest ukazywanie potęgi naszego rozumu. Nauczanie historii filozofii daje podstawy do samodzielnego myślenia i zapobiega wielu błędom w procesie logicznego myślenia. Po kilku latach nauczania filozofii w jednym z częstochowskich gimnazjów dokonałem ewaluacji moich działań. Raport ewaluacyjny był moją pracą dyplomową kończącą kurs kwalifikacyjny zarządzania oświatą. Ankiety skierowane do nauczycieli i uczniów wskazały jednoznacznie, że nauczanie filozofii, już na poziomie gimnazjum, jest celowe i przynosi pożądane efekty. W przeważającej większości uczniowie byli zadowoleni z treści i przebiegu zajęć¹. Nauczyciele innych przedmiotów dostrzegli korelacje zachodzące między filozofią a zagadnieniami przez nich nauczany². Odbiór innowacji jaką było wprowadzenie filozofii do gimnazjum, jest również pozytywny w środowisku

---

¹ Załącznik nr 1, Opracowanie ankiety uczniów raportu ewaluacyjnego.

² Załącznik nr 2, Opracowanie wywiadu z nauczycielami raportu ewaluacyjnego.

lokalnym i wśród rodziców. Rodzice są zaciekawieni, jakie treści i informacje otrzymują ich dzieci na zajęciach z filozofii. Powołując się na wyniki ankiet i na końcowe wnioski raportu ewaluacyjnego, trzeba podkreślić, że nauczanie filozofii jest pozytywnie odbierane przez wszystkich zainteresowanych³. Dlatego też na pytanie postawione na początku rozdziału „Czy z uczniami filozofować w ogóle?” należy odpowiedzieć twierdząco: Filozofować! Tylko jak to zrobić, aby wszyscy z tego czerpali korzyści?

Jak filozofować z uczniami?

Na pytanie postawione w tytule tego rozdziału oraz w temacie całej pracy nie można odpowiedzieć łatwo i krótko. Doświadczenie pokazuje, że uczniowie pierwszy raz stykający się z przedmiotem „filozofia”, nie bardzo wiedzą z czym mają do czynienia. Są bardzo zainteresowani tematyką zajęć i samym słowem „filozofia”. Dotychczas najczęściej termin ten miał u nich raczej pejoratywny wydźwięk. Ukazanie szerokości problemu, poczynając od historii filozofii, aż po teorię poznania, logikę, metafizykę, etykę czy estetykę zmienia światopogląd wychowanków. Dochodzimy tutaj do pierwszej, bardzo ważnej kompetencji adeptów filozofowania – tak jak wielcy filozofowie starożytnej Grecji – początkiem filozofowania musi być zadziwienie. Zadziwienie nad otaczającym nas światem. Zadziwienie nad mnogością problemów. Zadziwienie nad sobą samym⁴. Samo zadziwienie jednak nie wystarczy. Zadziwienie bowiem implikuje świadomość własnej niewiedzy i podważenie dogmatycznej pewności siebie. Dochodzimy do jakże filozoficznego twierdzenia: „Wiem, że nic nie wiem”. Kompetencja ta nie jest równoznaczna z posądzeniem kogokolwiek o głupotę, z brakiem poczucia własnej wartości, czy z niewykształceniem. Wręcz przeciwnie, jest to wyraz uświadomienia sobie ogromu wiedzy, której jeszcze nie posiadamy⁵.

---

³ Załącznik nr 3, Wnioski i rekomendacje z raportu ewaluacyjnego.

⁴ A. Pobjewska, *Początek filozofii: postawy, motywacje, umiejętności*, [w:] *Filozofia edukacja interaktywna metody – środki – scenariusze*, s. 9, Wydawnictwo Stentor, Warszawa 2012.

⁵ Tamże, s. 10.

Kolejną istotną kompetencją jest umiejętność zadawania pytań. Podobno nie ma głupich pytań, ale są pytania zadane w niewłaściwy sposób, w niewłaściwym momencie lub niewłaściwym osobom. Są również pytania, które powinny być zadane, a nigdy nie padną. Ciekawość świata, chęć jego zrozumienia są motorem napędowym zadawania pytań. Tak jak małe dziecko o wszystko pyta rodziców, tak adept filozofii zadaje pytania⁶. Samo zadanie pytania też nie wystarczy. Trzeba przyjąć postawę dialogu. Trzeba przyjąć postawę recepcji. Jeśli stawiam pytanie, to oczekuję odpowiedzi. Odpowiedzi, z którą nie muszę się zgodzić od razu, albo w ogóle. Odpowiedzi z którą mogę prowadzić dialog. Postawa braku otwartości na dialog może przyjąć formę obrażenia się na otaczającą nas rzeczywistość. Nie można pominąć zaufania i poczucia bezpieczeństwa, które musi dawać nauczyciel. Nauczyciel filozofii nie może żałować czasu na budowanie pozytywnych relacji ze swoimi uczniami. Autorytet i zaufanie, które zdobędzie u swoich wychowanków będzie procentowało podczas prowadzenia późniejszych zajęć. Idąc za wzorem starożytnych filozofów należy pamiętać, że na wiernych i oddanych uczniów trzeba zapracować swoją postawą. Pozytywne relacje z uczniami nie powinny przyjmować wymiaru kumpelstwa czy nawet koleżeństwa. Bardziej wskazana jest postawa mentora, mistrza – kogoś wskazującego drogę. Należy pamiętać, że autorytet nie ma nic wspólnego ze strachem. Ma natomiast dużo wspólnego z szacunkiem. Ale zarówno na szacunek jak i na autorytet trzeba sobie zapracować. Umiejętność stanięcia w prawdzie, przyznania się do niewiedzy, błędu czy zapomnienia jest przejawem szacunku wobec ucznia i wbrew pozorom buduje autorytet nauczyciela. Nauczyciel musi przyjąć na swoje barki również ciężar bycia strażnikiem. Strażnikiem zasad prowadzenia dyskusji, odpowiedniego zachowania, prawa do wyrażania swojej opinii oraz szacunku względem rozmówcy. W dyskusjach pojawiających się na zajęciach filozofii mogą dojść do głosu różnego rodzaju emocje. Prowadzący zajęcia musi umieć zapanować nad wulgaryzmami, atakami osobistymi, próbami zmonopolizowania dyskusji przez

---

⁶ Tamże, s. 11.

jednego uczestnika, przekrzykiwania się, przerywania wypowiedzi i wypowiedziami zupełnie niezwiązanymi z tematem⁷. Musimy przyjąć, że filozofowanie jest formą aktywności intelektualnej. Aby uczniowie chcieli podjąć taki wysiłek należy zagwarantować im satysfakcję z podjętego wyzwania. Najlepiej osiągnąć to stopniując trudność zadań i odpowiednio nagradzając ich wysiłki. Stosowanie odpowiedniego słownictwa, adekwatnego do poziomu intelektualnego uczestniczących w zajęciach, jest gwarancją wzajemnego zrozumienia oraz rozwiązania zadanego problemu. W tym aspekcie bardzo istotna jest umiejętność zadawania pytań przez prowadzącego zajęcia. Przecież o to samo można spytać na wiele różnych sposobów. Zadając pytania w sposób zbyt infantylny narazimy się na śmieszność. Formułując zdania zbyt skomplikowane i górnolotne staniemy się niezrozumiałymi. Oczywiście idealną byłaby taka sytuacja, w której uczniowie po każdych zajęciach wychodziliby bogatsi o nowy zasób słownictwa, a my bogatsi o nowe doświadczenia i umiejętności interpersonalne. W filozofowaniu istotny jest też punkt wyjścia. Filozoficzne podejście do prawdy, cierpienia czy śmierci jest dla uczniów punktem stycznym teorii i praktyki. Młody człowiek bardzo wysoko ceni sobie prawdę. Uświadamiając mu, że filozofia jest umiłowaniem mądrości, a prawda jest mądrością, zachęcamy do zgłębiania problemów filozoficznych. Warto oczywiście, aby uczniowie mieli podstawowe wiadomości z historii filozofii. Umożliwi to prowadzącym zajęcia odwoływanie się do konkretnych teorii, osób i faktów. Problematyka cierpienia lub śmierci jest tym, z czym uczniowie spotykają się na co dzień. Wydaje się, że gdyby w procesie wychowawczym położyć nieco większy nacisk na rolę cierpienia w życiu człowieka, byłoby zdecydowanie mniej załamania, depresji i samobójstw. W filozofowaniu raczej nie ma tematów niedozwolonych. Otwartość nauczyciela na problemy bieżące zarówno dotyczące uczniów, szkoły, regionu, kraju, a nawet świata jest kluczowa dla zainteresowania uczestniczących w zajęciach. Każdy temat poddany przez ucznia, leżący w obrębie jego zainteresowań, jest tak naprawdę tematem filozoficznym, bo dotyczy filozofii

---

⁷ H. Diduszko, *Edukacja filozoficzna w gimnazjum – przewodnik metodyczny*, s. 20, Wydawnictwo Stentor, Warszawa 2006.

życia konkretnego człowieka. Np. muzyka, której słuchamy, niesie ze sobą jakieś treści i przesłania. Bardzo wiele o uczniu i jego problemach możemy dowiedzieć się z krótkich opracowań jego ulubionego utworu. Sytuacje, często trudne, z którymi spotykamy się w szkolnej rzeczywistości, są idealnym pomysłem na prowadzenie zajęć. Na ich podstawie możemy przeprowadzać dyskusje i debaty oraz próbować ustalić hierarchię wartości. Są one namacalnym przykładem, na którym możemy wyćwiczyć nasze reakcje, wartościowanie, podejmowanie decyzji i odpowiedzialność. Rocznice historyczne są podstawą prowadzenia zajęć dotyczących patriotyzmu i postaw obywatelskich. Konflikty mogą być pomocne przy problematyce nietolerancji i nieakceptacji. Nawet błędy popełniane przez uczniów są bazą do rozmów o teorii poznania, logice, znaczeniu słów i precyzji wyrażania się. Problemów filozoficznych, etycznych i moralnych dostarcza codzienne życie, wystarczy tylko dobrze je obserwować i umiejętnie wprowadzać do zajęć. Przy tak szerokim zakresie tematów istotna jest również rozległa wiedza prowadzącego zajęcia. Oczywiście, jak było to zaznaczone wcześniej, nauczyciel nie musi znać odpowiedzi na wszystkie pytania. Powinien jednak umieć, na prośbę ucznia, odnaleźć odpowiednie źródła lub skierować go do kogoś kompetentnego w danej tematyce. Bardzo istotne jest, żeby rozległa wiedza nauczyciela nie zmieniła się w zbytnią pewność siebie, zadufanie bądź arogancję. Postawa taka uniemożliwi zadziwienie się, postawienie pytania czy otwarcie na dialog. A jak może prowadzić zajęcia z filozofii ktoś, kto sam nie jest filozofem? Inną cechą charakteryzującą nauczyciela filozofii jest dyskrecja. Nie każdy uczeń, mimo zadziwienia, ma w sobie tyle odwagi, aby postawić pytanie na forum grupy. Roztropny i dyskretny nauczyciel odpowie na zadane prywatnie pytanie całej grupie, jednocześnie szanując anonimowość osoby pytającej. Wykazanie się taktem i umiejętnością zaradzenia kłopotliwym sytuacjom pomaga w prowadzeniu zajęć, w zjednywaniu sobie młodych ludzi oraz w budowaniu prawidłowych relacji. Sprzyja to również otwartości grupy i przezwyciężaniu lęków jednostek. Ale filozofia to nie tylko teoria. Aby zajęcia z filozofii miały w ogóle jakikolwiek sens muszą znaleźć swoje przełożenie na życie każdego słuchacza. Piękne mówienie o moralności, etyce, wyborach

i wartościach nie będzie warte poświęconego mu czasu, jeśli nie znajdzie odzwierciedlenia w życiu nauczyciela i uczniów. Filozofia i filozofowanie w szkole ma młodym ludziom ułatwić podejmowanie trudnych decyzji. Ma wskazać właściwą drogę postępowania oraz nauczyć konstruktywnego racjonalnego myślenia, wykraczającego poza sferę utylitaryzmu i subiektywizmu. Filozofię życia możemy odkrywać w książkach, filmach, programach radiowych czy telewizyjnych. Zwrócenie uwagi na problemy znacznie głębsze, a bardzo często ukryte pod pozorem błałych słów czy powszednich sytuacji jest konieczne w dzisiejszym świecie. Nauczyciele historii, języka polskiego, wiedzy o społeczeństwie czy edukacji dla bezpieczeństwa często nie mają czasu, aby na swoich zajęciach suche fakty wzbogacić o wartościowanie. Tu otwiera się furtka dla filozofii. Przy okazji omawiania lektur, wyjść do kina czy teatru możemy doskonale wypełnić lukę powstającą między oczywistym przekazem werbalnym, własną interpretacją oraz wymaganiami edukacyjnymi. Omawianie książki pt. „Mały Książę” Antoine’a de Saint-Exupéry’go umożliwia wejście w świat filozofii. Odkrywanie głębi przekazu ponadczasowej lektury wprowadza uczniów w nieznaną im sferę. Świat, który często przeżywają, a nie rozumieją. W rozpędzonym świecie wskazywanie głębokich filmów z przesłaniem filozoficznym, książek, w których pod czernią liter kryje się dużo głębszy przekaz, jest wyzwaniem i zadaniem nauczyciela filozofii. W internetowym świecie Facebooka, gdzie często publikowane są memy zawierające przesłania filozoficzne, warto zwrócić uwagę młodego człowieka, że mimo zmiany formy treść pozostaje niezmienna.

Zakończenie

Pomimo zachodzących w edukacji przemian, w szkole często brakuje możliwości wyrażania swoich opinii, zadawania pytań i prowadzenia dyskusji. Uczniowie odczuwają ten brak dotkliwie. Ma on również wpływ na jakość edukacji i przygotowania młodych ludzi do samodzielnego myślenia. Do bycia kreatywnymi i samodzielnymi. Zajęcia z filozofii są doskonałą okazją, by zrównoważyć ten brak. Rozmowy z uczniami, prowadzenie dyskusji, uczenie zasad debaty, nie tylko wpływa na poziom percepcji i wykształcenia uczniów,

lecz przede wszystkim poszerza horyzonty, buduje relacje i pokazuje, jak wielkie możliwości intelektualne drzemią w człowieku. Zajęcia z filozofii są dla nich swoistym „budzikiem”. Właściwie przygotowani pedagodzy, otwarci na problemy i pytania wychowanków, niestawiający barier lecz drogowskazy są konieczni dla rozwoju uczniów. Tacy pedagodzy są potrzebni na zajęciach filozoficznych. Czy filozofować z uczniami? TAK! Jak filozofować z uczniami? DOBRZE!

Załącznik nr 1

Wyniki opracowanych ankiet

Ankieta prowadzona wśród uczniów była w pełni anonimowa. Przystąpiło do niej 70 uczniów. Uzyskane odpowiedzi opracowane zbiorowo przedstawiają się następująco:

Na pytanie pierwsze: „Czy chętnie uczestniczyłeś w zajęciach z filozofii?” twierdząco odpowiedziało 66 uczniów, co stanowi 94,5% ankietowanych. Czwooro uczniów (5,5%) niechętnie uczęszczało na zajęcia z filozofii.

Na pytanie „Czy po trzech latach uczestniczyłbyś dalej w zajęciach z filozofii, gdyby były one nieobowiązkowe?” 83% ankietowanych (58 osób) odpowiedziało twierdząco, 17% (12 osób) nie uczestniczyłoby w dalszych nieobowiązkowych zajęciach.

Na pytanie o atrakcyjność, łatwość i przydatność zajęć odpowiedzi kształtowały się na następującym poziomie:

zajęcia nieinteresujące – 0 respondentów; zainteresowały mnie niektóre tematy – 32 osoby (45,7%); zajęcia były interesujące – 38 osób (54,3%); treści były łatwe dla 49 uczniów (70%); przeciętnie trudne dla 21 osób (30%); trudne dla 0 zapytanych; jako przydatne zajęcia określiło 58 ankietowanych (82,85%); ani przydatne ani zbędne 10 osób (14,30%); zajęcia jako zbędne uznały 2 osoby (2,85%).

Wiadomości z lekcji filozofii wykorzystywało na innych zajęciach 53 uczniów (75,7%), nie wykorzystywało 17 osób (24,3%).

Dodatkowe rozmowy na tematy filozoficzne z rodzicami, nauczycielami bądź uczniami prowadziło 53 uczniów (75,7%); nie rozmawiało na tematy związane z zajęciami 17 osób (24,3%).

Od nauczyciela filozofii uczniowie oczekują (można było zaznaczyć do trzech odpowiedzi):

- a) wysokiego poziomu wiedzy – 27 osób (38,6%);
- b) łatwości przekazu – 50 osób (71,4%);
- c) poczucia humoru – 50 osób (71,4%);
- d) dobrego wyglądu – 3 osoby (4,3%);
- e) stawiania wysokich wymagań – 10 osób (14,3%);
- f) stawiania dobrych ocen – 4 osoby (5,7%);
- g) wymagania dyscypliny na zajęciach – 30 osób (42,9%);
- h) otwartości na różne problemy – 36 osób (51,4%).
- i) innych odpowiedzi nie uzyskano.

Do udziału w zajęciach swoje koleżanki i kolegów zachęciłoby 60 uczniów (85,7%), nie zachęcałoby 10 osób (14,3%).

Szczególnie istotne tematy poruszane na zajęciach to dla ankietowanych: wszystkie – 10 osób (14,3%); dotyczące postępowania człowieka – 63 osoby (90%); dotyczące celów człowieka, sensu życia i śmierci – 43 osoby (61,4%); życiorysy filozofów, historia filozofii – 40 osób (57,2%).

Tematyka zajęć, które uczniowie chcieliby poruszać na zajęciach z filozofii dotyczy:

wydarzeń i sytuacji bieżących, potrzeby chwili – 58 osób (82,85%); celu i sensu życia i śmierci – 36 osób (51,4%); problemów etyczno-moralnych – 20 osób (28,6%); filozofii jako podstawy teologii – 10 osób (14,3%).

Jako zbędne na zajęciach filozofii uczniowie określili: tematy niezwiązane z życiem – 7 osób (10%); biografie i historię filozofii – 3 osoby (4,28%); nie znaleźli tematów zbędnych – 60 osób (85,72%).

Załącznik nr 2

Wyniki wywiadu

Podczas wywiadu prowadzonego z dyrektorem, pedagogiem i nauczycielami oddziałów klas III uzyskano następujące odpowiedzi:

1. Czy uważają Państwo, że zajęcia z filozofii są potrzebne w naszej szkole?

Zajęcia z filozofii poszerzają i uatrakcyjniają ofertę edukacyjną naszej szkoły. Stanowią realizację statutowej powinności kształcenia młodego człowieka w całej jego integralności, na wielu płaszczyznach. Pokazują dorobek myśli i kultury człowieka. Stanowią podstawy świadomego studium religii i pomoc w rozwijaniu zdolności poznawczych i samodzielnego myślenia u wychowanków. Dają absolwentom naszej szkoły niewątpliwy atut w dalszej edukacji i na rynku pracy.

2. Czy uczniowie wykorzystują wiadomości zdobyte na filozofii w czasie Państwa zajęć, bądź kółek zainteresowań?

Na zajęciach z historii, języka polskiego, religii, a nawet matematyki treści związane z historią filozofii, z postaciami wielkich filozofów – ich życiorysy i myśli poszerzają wiedzę i umiejętności uczniów. Ukazują spójność przekazywanej wiedzy i nauki w ogóle. Odwoływanie się do wiadomości filozoficznych czyni zajęcia bardziej atrakcyjnymi i łatwiejszymi. Natomiast powtarzanie niektórych treści na filozofii sprzyja procesowi zapamiętywania i wykorzystywania już posiadanej wiedzy. Szczególnie ważne jest ukazywanie lektur szkolnych jako źródeł refleksji filozoficznej (np. „Mały Książę”, „Oskar i pani Róża”).

3. Jakie inne tematy i problemy, poruszane w ramach filozofii, byłyby, Państwa zdaniem, szczególnie pomocne w realizowanych przez Państwa zajęciach?

Ważne jest poruszanie tematów związanych z bieżącymi problemami uczniów, ojczyzny i świata. Ważnymi kwestiami są problemy etyczne i moralne dnia codziennego, których poruszanie na zajęciach z filozofii może skutkować poprawą zachowania i wypracowaniem właściwych postaw moralnych i obywatelskich. Zapoznanie z historią filozofii pozwala jednocześnie ukazać źródła europejskiej kultury i nauki.

4. Czy uczniowie poruszają na innych przedmiotach problemy filozoficzne? Jak

się do nich odnoszą? Jakie to są problemy?

Uczniowie chętnie odwołują się do tematów dyskusji prowadzonych na zajęciach z filozofii. Znają ciekawostki, historie oraz życiorysy ważnych w dziejach świata ludzi, dzielą się nimi i chętnie prezentują wiedzę zdobytą na filozofii. Pozwala to im na głębsze zainteresowanie się tematem i uzyskiwanie wyższych ocen. Poruszają problemy wyborów, etyki życia i postaw moralnych. Omawiają treści lektur z większym zaangażowaniem w opisy zachowań i postaw bohaterów. Wykorzystują również elementy logicznego myślenia i wnioskowania na przedmiotach ścisłych.

5. Czy, Państwa zdaniem, zajęcia z filozofii rozwijają kreatywność i umiejętność myślenia wśród uczniów?

Zajęcia z filozofii pozwalają osobom chętnym poszerzyć swoje horyzonty właściwie na każdym innych zajęciach. Wzrasta kreatywność i poczucie własnej wartości, a umiejętność wiązania ze sobą faktów i wyciągania wniosków znacząco wpływa na podniesienie efektów kształcenia. Zajęcia z filozofii rozwijają kreatywność i umiejętność samodzielnego myślenia oraz rozwiązywania sytuacji problemowych.

6. Czy nauczanie filozofii pomaga w rozwiązywaniu sytuacji konfliktowych i wspomaga realizację Programu Wychowawczego i Programu Profilaktyki?

Uczniowie pod wpływem treści przekazywanych na filozofii chętniej i częściej zastanawiają się nad swoim postępowaniem i zachowaniem. Problemy etyczne i moralne poruszane w czasie dyskusji na zajęciach z filozofii mają wpływ na postrzeganie postaw własnych i innych ludzi. Uczniowie uczą się oceniać czyn, a nie człowieka. Starają się postępować w zgodzie z własnym sumieniem. Zdają sobie sprawę z wartości życia i zdrowia człowieka. Z niepowtarzalności osoby ludzkiej i z konieczności pracy nad sobą. Z wielopłaszczyznowości istoty ludzkiej i z konieczności jej integralnego rozwoju w zgodzie ze swoimi talentami i umiejętnościami. Wszystkie te aspekty wpisują się w podstawowe założenia Programu Wychowawczego i Programu Profilaktyki. W przypadku rozwiązywania sytuacji konfliktowych odwołanie się do wiadomości z filozofii daje pożądane efekty i jest łatwiejsze. Częstsze jest też rozwiązywanie sporów na drodze merytorycznej dyskusji, a nie argumentów siłowych.

Załącznik nr 3

Wnioski z ewaluacji

Uczniowie chętnie uczestniczą w zajęciach z filozofii oraz chcieliby, aby zajęcia były kontynuowane. Uważają zajęcia za atrakcyjne.

Tematyka zajęć jest dla uczniów interesująca, treści stosunkowo łatwe do przyswojenia oraz przydatne w procesie kształcenia, a sam przedmiot polecany koleżankom i kolegom.

Uczniowie chętnie rozmawiają między sobą, w rodzinach i z nauczycielami na tematy poruszane na zajęciach.

Nauczyciele widzą korzyści płynące z realizacji zajęć z filozofii i uważają zajęcia za potrzebne i użyteczne.

Treści nauczania są spójne, wykorzystywane na innych zajęciach edukacyjnych. Tematyka zajęć pozytywnie wpływa na relacje w szkole oraz umożliwia integralny rozwój młodego człowieka.

Nauczyciel prowadzący zajęcia jest otwarty na bieżące problemy młodzieży i prowadzi zajęcia w sposób swobodny, przy jednoczesnym zachowaniu wysokiego poziomu merytorycznego.

Rekomendacje:

Warto byłoby: kontynuować zajęcia z filozofii, dostosowywać treści nauczania w celu skorelowania ich z podstawami programowymi innych przedmiotów, przeznaczyć jednostki lekcyjne na omawianie bieżących problemów uczniów, pogłębiać wiedzę i umiejętności interpersonalne nauczyciela.

Należałoby: pozostawić bieżący program nauczania filozofii, systematycznie przeprowadzać ewaluację programu nauczania, dbać o poszerzanie bazy pomocy dydaktycznych.

Bibliografia:

Pobojewska A., *Początek filozofii: postawy, motywacje, umiejętności*, [w:] *Filozofia edukacja interaktywna metody – środki – scenariusze*, Wydawnictwo Stentor, Warszawa 2012.

Diduszko H., *Edukacja filozoficzna w gimnazjum – przewodnik metodyczny*, Wydawnictwo Stentor, Warszawa 2006.

Czerwiński M., *Raport ewaluacji programu nauczania filozofii w Publicznym Gimnazjum SPSK im. św. Józefa w Częstochowie*, Placówka Doskonalenia Nauczycieli Pro Formatione, Warszawa 2014.

Marcin Czerwiński